

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XX. Magnanimitatem Reipublicæ, & præcipuè Magistatibus
commendatam esse oportere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

seruator, cum pulsus tyrannis magno in honore esset atq; etiã amore, Modestia res tam præclaras ornavit, & tutatus est. In vita eius Probus: Nihil unquam, neq; insolens, neq; gloriosum, ex ore eius exiit, qui quidem cum suas laudes audiret predicari, nunquam aliud dixit, quam se in ea re, maximas diis gratias agere, atque habere; quod cum Siciliam recreare constituisset, tum se potissimum, ducem esse voluissent.

Nimia carmonia in Republ. fomenta sunt superbia.

§. 17. Deinde nimios, & cærimoniosos honores caueat oportet. Barbararum sunt ista, & superbarum gentium, de quibus Tac. lib. 14. Scilicet externa superbia, sicut, non erat notitia nostri: apud quosvis imperij valet, inania transmittuntur. Chinesium magistratum fastum, cæterorumque, qui principum exemplis viuunt, tot curas salutationum, officiorumque inania describunt tum alii, tum accuratissime Nicolaus Trigautius; omne pene tempus inanibus transmittunt. Hinc multi errores, inimicitie, contempiones, contentionesque, dum in cærimoniosa ciuitate, plus iusto morosi sunt, & in nugis deliquisse piaculum arbitrantur. Non parum laborat his in rebus Christiana respublica, dum speciosis titulis, comitatu, consensu inflantur animi, & facile ad æmulationem, odiaque impelluntur.

Cum virtutum inania augentur, errores ridicule exag- gerantur.

Veniat in mentem omnibus, quam vitrea sit, fragilisque felicitas. Qui modo Priamus auro barbarico, & quin quaginta filiis felix videbatur, mox

Lacet ingens littore truncus.

Altum spirant, qui nihil faciunt.

§. 18. Nec urbium mitiora fata: male felicitati humanæ creditur, cum optima est, ruit. Contingit illis quod Democrati seni, qui cum anhelus arcem conscenderet, multum spirare se dixit, sed parum valere. Crebra, sonans, & laboriosa respiratio, abeuntis vitæ signum est, nec diuturnitatem vlla sibi Reipublica pollicetur, in qua maiores, quam pro viribus natura, spiritus corpus affectum concutiunt.

Abiecta in speciem faciunt magnates.

§. 19. Denique quædam in speciem abiecta, & magnatibus indigna obeant illi, quorum est maior auctoritas. Magnam vim res illa habet, vt ad modestiam inferiores reducat. Nihil ea re efficacius. Dominus, & Saluator, nec diuinitatem, nec diuina hypostasi subliantem humanitatem, humilibus natalibus, officiisque contaminari docuit. Tanta est, inquit Augustinus tractat. 55. in Ioan. humana humilitatis vtilitas, vt eam suo commendaret exemplo, etiam diuina sublimitas: quia homo superbus in æternum periret, nisi illum Deus humilis inueniret. Venit enim filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat.

David modestas humilitatem.

Ante dominum quoque typus domini profileta, & rex David humilitatis professionem fecit, 2. Regum 6. 21. Vidit, inquit, Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, & quam omnem domum eius, & præcepit mihi vt essem dux super populum Domini in Israel, & Iudam, & vilior Irain, plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis de quibus locuta es, gloriosior apparebo. Igitur Michol filia Saul non est natus filius vsque in diem mortis sue.

Humilitas fortitudine melior est.

Ecce, inquit Gregor. lib. 27. mor. quem Dominus cunctis singulariter prætulit, se se submitendo Domino, & ex- aquando minimis, & abiecta exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subiectorum oculis saltando vilescere metuit, non se honore prælatum cæteris, ante eius arcem, qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit vilis, vel extrema, vt illa ex humilitate solidaret, que coram hominibus egerat fortia. Quid de eius factis ab aliis sentiat ignoro, ego David plus saltantem stupeo, quam pugnantem, pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vicit.

Grata amoris conciliatrix humilitas.

Nihil magis plausibile in vulgus, quam cum modestia honor miseris exhibitus. Alphonsus Aragonum rex, itemque Sicilia, & Neapolis eo tempore potentissimus, cum agasinem, cuius alinus farina

onustus in luto hærebat, implorantem auxilia vidisset, equo descendit, & totis corporis viribus annexus, iumentum extraxit. Quod factum adeo Campaniæ populis gratum fuit, vt multæ se vrbes illi adiungerent, mallerentque modesti, ciuili, & humilis principis imperium admittere, quam superbam libertatem vsurpare. Neque vero periculum est, ne vera humilitate, maiestas deprimatur, omnia compensat amor. Nec plebi quicquam gratius est, quam labores suos à magnatibus æstimari. Qui si in aliquem contumeliosus sit, à nullo diligitur.

§. 20. Postremum est, vt modestos, affabilesque, & vere humiles habeant ministros illi, qui in dignitate sunt. Intolerabile seruitium fortibus, & nobilibus viris, cum per fastidia adulantium, adeundus est princeps. Cum beneficium, quod à principe acceperunt, intercepti minister, aut detinet; cum alius post principem rogandus est. Verum hac de re speciatim dicendum est. Nam ex centum principum ministris valde gratiosis, vix denos inuenies, quos non vel superbia, vel auaritia aula excusserit, cum ante inuisum principem fecerint.

Sub modesto principe, ne sit minister insolens.

CAPVT XX.

Magnanimitatem Reipublicæ, & præcipue magistratibus commendatam esse oportere.

§. 1. HUMILITATEM magni animi virtutem esse dixi, superbiam pusilli, & puerilis. Magnanimus nihil, nisi reuera magnum, pro magno habet. Humilitas omnia, quæ falsa, & humana magnitudine turgent, vera æstimatione fastidit. Superbia temere de magnitudine iudicat, & quæ visa magna sunt, ardentem concupiscit. Sic pueri ad nouæ vestis splendorem, ad perisclidas, ad plumulam gestiunt, domos luteas, equum arundineum, plostellum muribus tractum, crepundiaque sua magni faciunt. Magnanimus ludicra arbitrat, quæcunque superbia magno studio prosequitur. De hac igitur virtute, cuique connexis, & comitibus dicendum. Plurimum enim ad salutem Reipublicæ illa consideratio facit, & nescio an vlllo alio in genere tam cito nobis vitia, specie virtutis imponant.

Magnanimitas humilitati iunctissima est.

§. 2. Magnanimitas est virtus, quæ versatur circa magna. Virtus animi ad magna, & heroica opera inclinans. Christianis suspecta solet esse Aristotelis definitio Ethic. 4. cap. 3. Δοξεί ὃ μεγαλύτερον εἶναι, ὃ μεγαλύτερον αὐτὸν ἀξίον, ἀξίον δὲ αὐτόν. Magnanimus esse videtur, qui magnis dignum sese existimat, & dignus est. Qui enim falso magna mereri se arbitrat, stolidus est. Verum vtcunque senserit Philosophus, potest tamen eius definitio ita intelligi, ne superbiam magnanimitatis nomine obtrudere videatur.

Magnanimitas superbie insinulari solet.

Certe S. Thom. 2. 2. q. 129. a. 3. Ad quartum dicendum, quod in homine inuenitur aliquid magnum, quod ex dono Dei possidet: & aliquis defectus qui competit ei, ex infirmitate nature. Magnanimitas ergo facit, quod homo se magnis dignificet secundum considerationem donorum, quæ possidet ex Deo: sicut si habet magnam virtutem animi magnanimitas facit, quod ad perfecta opera virtutis tendat. Et similiter dicendum est de vsu cuiuslibet alterius boni, puta scientiæ, vel exterioris fortune. Humilitas autem facit, quod homo seipsum parui pendat secundum considerationem proprii defectus. Similiter etiam magnanimitas contemnit alios, secundum quod deficiunt à donis Dei. Non enim tantum alios appropinquat, quod pro eis aliquid indecens faciat: sed humilitas alios honorat, & superiores æstimat.

Magnanimitas in Deo sua dona magni facit, humilitas ob suos defectus se abijcit.

estimat, in quantum in illis aliquid inspicit de bonis Dei: unde dicitur in Psal. 14. de viro iusto, Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus: quod pertinet ad contemptum magnanimi. Timentes autem Dominum glorificat: quod pertinet ad honorationem humilis. Et sic patet quod magnanimitas, & humilitas non sint contraria, quamvis in contraria tendere videantur: quia procedunt secundum diuersas considerationes.

Elias contemptum Dei in suis contumelia vlciscitur.

Promptum est igitur Christiano principi, humilitatem, & magnanimitatem coniungere. Cum enim contemptus ad Dei contumeliam pertinet, vindicandus est. Helias contemptum ad tyrannum vocabatur, 4. Reg. 1. 9. Homo Dei rex precepit ut descendas, dicebat quinquagenarius, paratus sine dubio, vim abnunti inferte. Verum Elias suae dignitatis, in qua diuinæ maiestatis gloria agebatur magnanimus arbiter, respondens dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de caelo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de caelo, & deuorauit eum, & quinquaginta qui erant cum eo. Rursumque misit ad eum principem quinquagenarium alterum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi, Homo Dei hac dicit rex, Festina, descende. Respondens Elias ait, si homo Dei ego sum, descendat ignis de caelo, & deuoret te, & quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de caelo, & deuorauit illum & quinquaginta eius. Iterum misit principem quinquagenarium tertium, & quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum venisset, curruauit genua contra Eliam, & precatus est eum, & ait, homo Dei, noli despiciere animam meam, & animas seruorum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis de caelo, & deuorauit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos, qui cum eis erant: sed nunc obsecro, ut miserearis anima mee. Locutus est autem angelus domini ad Eliam, dicens, descende cum eo ne timeas. Surrexit igitur, & descendit cum eo ad regem.

Singula virtutes in suo genere perfectae sunt.

Dignum se honore Elias iudicauit, & iudicium illius, iustitia diuina comprobauit. Hoc si Aristoteles sensit, cum ipsa veritate locutus est, sin autem; communi philosophorum errore abductus est. Magnanimitatis itaque vis, in omni virtute cernitur, sed ab omni tamen virtute distinguitur. Singulae virtutes in suo genere perfectae sunt, iustitia constans est voluntas, unicuique suum tribuendi, idque in magnis, & paruis. Denario neminem spoliabit, nec talento, calam, & regnum eadem aequilibrata restituet. Religio heroica paupertatis, obedientiae, castitatis custos est, & hortatrix, sed habet ista, aliaeque virtutes specialem ex obiectis suis, circumstantisque honestatem, & decus, ad quod animos, quos insederint, constanter impellunt. Magnanimitatis officium est, in omni virtutum genere versari, omnium obiecta illarum formalia respicere; sed ita tamen sibi faciat materialia, ut loqui solent. Castitas heroica erat eius adolescentis, qui in rosa molliter ligatus, praefam dentibus linguam, in faciem scorti fasciuentis insputauit, & miraculo pudicitiae abegit. Sed castitas heroica, temperantiae pulchritudine mouebatur, ut formaliratione obiecti. Magnanimitas vero etiam, ad tam generosum facinus impultrix fuit; quia hoc tanquam magnum, & arduum spectabat, quia conuenire hoc animo Christiano, animo caelestis gratiae alumno, martyrii candidato iudicabat. Est igitur magnanimitatis obiectum formale, ipsa operum magnitudo. Ideo recte Aristoteles: *τοιαύτην οὖν ἡ μεγαλοψυχία εἶναι καὶ τὸ εἶναι τῆς ἀρετῆς*. Videtur igitur magnanimitas esse ornamentum virtutum. Quocirca nemo sine aliis virtutibus, magnanimus esse potest.

Magnanimitas in omni virtutum genere magna, quae sunt, praefat.

Magnanimitas ornamentum virtutum est.

Magnanimitas ho-

3. Honoris vero appetitum, magnanimitas moderatur. Primo, ne magna, & honore dignissima opera, propter humanae gloriae respectum faciant, neque si honoris spes nulla sit, a virtute colenda desistant. Magnanimus enim etiam in tenebris hominem seruabit, nec in acta mitti cupiet, quae laude di-

gna sunt, sed ipsam virtutem volet sibi esse mercedem. Magnanimus etiam dedecore non mouebitur. Nullum certius argumentum magnitudinis, quam nihil posse, quo insisteris, accidere. Senec. de ira, cap. 6.

honoris appetitum moderatur.

Pro magno tamen honore maxima opera suscipiet, pro honore de quo dictum est. Honorati sunt amici tui nimis, nimis exaltatus est principatus eorum. Honores diuinos magnanimus magni aestimat, non sacrilega ambitione, qua Ethnici insaniebant, & nostro tempore Iaponiae reges, sed quos solus Deus, cum immenso gloriae pondere in eos, a quibus diligitur, conferre constituit. Quod si magnanimitatem Republicam, principem, aut senatum cognoscere, & probare collubum est, Aristotelem libr. 4. de moribus cap. 7. & 8. consules.

Honores aeternos magnanimus concupiscit.

Primo *μεγαλὸν αὐτὸν ἀξιοῦν, ἀξιοῦν δὲ αὐτόν*. Magnis se dignum existimat, plane dignus existens, nam qui mediocribus dignus, se suo pede metitur, modestus est, non magnanimus. Hoc de honore vere dictum est. Si rem ipsam spectes, omnes virtutis excellentissimam magnitudinem, ac gradum emulari debent. Deinde omnes si statum, conditionemque, qua Christiani sunt, considerare velint, dignos se honore arbitrari possunt: quia dona Dei sunt, non virtutum humanarum καλοῦσθαι, recta facta, & successus. Itaque omnes si similitas, propriae vilitatis contemptrix, & magnanimitas diuinorum beneficiorum ingenua, & grata commemoratrix.

Omnes Christiani honore se dignos existimare possunt.

Secundo. Honoribus magnis, & a viris bonis cum ratione oblati modice, & cum recta ratione gaudet. Honores paruos, & a vulgo delatos contemnit. Non gaudebit de honore, vel laudatione; quia res vana est, & fragilis; & quemadmodum vinea laude non redditur fertilior, ita nec animus laudati. Virtuti enim laborauit, non gloriae; ideo nec gesta sua publicari desiderat. Gaudet tamen, quia in publicum vile est, virtutum acta celebrari, multosque infirmos a vitiis reuocat, & imperfectos ad virtutem exstimulat, quin & multis datur, unde exempla petant. Apostolus Paulus (2. Cor. 7. 7.) gauisus est desiderio, fletu, & iure gloriatur. Vulgi honores negligit, quia nec iudicio dantur, & in vitiosos solent esse profusiores. Nouit pessimum esse genus inimicorum, laudantes. Nouit in magnis odiis, contemptuque exquisitioribus esse assentationes. Cato a praetura repulsus, eadem die in publico pilam ludit. Alii cum laudari se a populo audissent, ne imprudentes mali quippiam admisset, timuerunt.

Honorem dicit gaudet ob Dei gloriam, & aliorum vilitatem.

Vulgi honores contemptui habendi.

Tertio. *οὐτὲ εὐτυχῶν, μετὰ τῆς δόξης, οὐτὲ ἀτυχῶν, μετὰ τῆς ἐνδοξίας*. Nec felicitate effertur, nec aduersis nimium tristatur. Quia leui momento non impellitur, magna arbor ne turbine quidem euertitur, arundo ad omnem auram trepidat, haec illa

Stat firmus contra ventos, humilis.

Virtus repulsa nescit sordida,
Intaminata fulget honoribus,
Nec sumit, aut ponit secures,
Arbitrio popularis aura.

Maiores est calamitate, maiores etiam rebus secundis. Speciem aliquam magnanimitatis Romani dederunt; nam Cannensi praelio victi, cum urbem Hannibal adisset, nullam pacis mentionem ferre potuerunt. Et sane in victo populo magnum virtutis indicium, quod consili, cuius temeritate clades acciderat, publice gratias egerunt, quod de Republica non desperasset. Egregie magnanimus erat, Urbanus Sextus, in cuius palatium, cum Romani seditionis cum armis irrupissent, sumptis vestimentis suae dignitatis, magna auctoritate in hostium conspectum se dedit, quarendoque: Quem queritis? non modo periculum discessit, sed ad concordiam obedientiamque tumultuatos reduxit.

Magnanimus pericula discit.

Quarto.

Monarchia
ex pusilla-
nimitate
orta.

Periculum
non amat,
sed excipit
magnani-
mum.

Qui impetu
runt ab-
sumpto ca-
lore fugiunt.

Magnis cau-
sis, magna
pericula
obit.

Indecore vi-
uere non
vult.

Magnani-
mitas mar-
tyrum, for-
titudinem
eorum splen-
didam fecit.

Gentium
quoque, ma-
gnanime
voces.

Beneficium
est, dando
& recom-
pensando.

Quarto. *ὅτι ἐστὶ μικρὸν κινδύνος*. Ob res exiguas adire periculum non dignatur. Non quæret trans mare diuitias, non conducetur stipendio in aciem, nec paruo are venalem animam dabit. Pusilli animi sunt, quos parua res in pericula vocat. Pueri quam facili tristitia plorant, tam facili periculo pignant. Magnam nobilitatem Europæ, præsertim Franciæ illa *μικρὸν κινδύνος* abstulit, dum generositatis speciem prouocationum, & duellorum furores concitauit.

Quinto. Neque est *κινδύνος*. Non amat periculum. Magnanimum imitantur, quos classica tubæque, & clamor in mortem rapiunt, qui sine ratione periculis se obiciunt. Reprehensum id olim in multis, qui martyrii desiderio tormentis, & lacrimis se gentiliū offerrebant. Fortium virorum est magis contemnere mortem, quam odisse vitam. Qui periculo obuiam vadit, nec prius, quale id sit considerat, bestia familiarior est, quam homini. Ille animosus est, qui perspecta causa, & difficultate, vel iusta, & honesta ratione, vel sane necessitate, pericula excipit. Tales & principes, & ciues esse oportet. Qui enim solo impetu, & temeritate in discrimina feruntur, nisi primo calore, & procursum vincant, mora elanguescunt, atque in effusam vertuntur fugam. Qui autem considerate rem aggreduuntur, eo fortes sunt, quod nihil inopinatum sentiant in ipso opere. Nec consiliorum penitet.

Sexto. *Μεγαλοκλινδύνος ὅς, καὶ ὁ τὸν κινδύνον εὐελ, ἀφ' ὧν εἰς τὸν, ὅς οὐκ ἔστιν ὁ πρὸς τὸν ἥν.* Magnis se periculis offert, & in medio discrimine vita prodigiosa, quasi dignum non sit omni modo viuere, ita malo vertere: quam cum interprete. Quasi omnino non sit dignum, eum viuere. Non enim magnanimus se vita indignum iudicat, sed omni modo viuere, indignum iudicat. Dauid fraternam contentionem in castris euitat, contra Goliath interitus graditur. Omnium martyrum hic describitur fortitudo, & magnus animus, qui vel in eo elucet, quod non modo illa pertulerunt, quod est fortitudinis proprium; sed quod nec preces quidem effuderunt, non dilationem penæ, non mortis accelerationem orantur, gemitus, & voces in potestate habuerunt. Martyrum enim generositatem putabant, non fortem modo esse debere, & doloris tolerantem; sed magnanimam, etiam liberamque cruciatibus, & tyrannis insultantem. Hinc voces illæ: *Ἐν ὧν εἰς τὸν, ὅς οὐκ ἔστιν ὁ πρὸς τὸν ἥν*. aliaque innumera, quibus *μεγαλοκλινδύνος*, & maiestas magnanimitatis expressa est. Vestigia eius virtutis, in gentibus quoque cernuntur. Anaxarchus, saccum Anaxarchi in mortario tundi, clamabat, hac voce, quam tota vita, clatior. Pompeius cum occideretur, caput obuoluit, ne indecoro gemitu, aut voce triumphos suos contaminaret. Cæsari inter tot vulnera cura fuit, *ἐν ὧν εἰς τὸν, ὅς οὐκ ἔστιν ὁ πρὸς τὸν ἥν*. docenter cadere. Pulcherrime itaque dixit Aristoteles, omnium virtutum esse ornatum à magnanimitate, nam ipsum fortitudinis quoque supremum actum vehementissime honestat. Quanti vero id sit, communis sensus nos edocet. Vltimis morientium verbis, magis quam ipsa mortis commemoratione mouemur: Si enim animosa sint, dolemus talium virorum tam indignos exitus.

Septimo. Beneficium conferre solet, accipere erubescit. Quia hoc inferioris est, illud superioris, magnus autem animus recusat esse obnoxius.

Octauo. Hinc & beneficia obliuiscitur, non quia ingratus est, sed quia maioribus compensat. Et datum beneficium non debet meminisse.

Nono. Haud facile alios rogat quippiam; quia libertatem minuit, & quia parui res humanas aestimat, multis non indiget. Diogenes Alexandrum

rogabat, data, & ultro ingesta petendi optione; ne sibi apicanti officeret, superbo, non magnanimo regis contemptu: Poterat enim ex regis umbra exire ipse Cynicus; si tam intemperanter solis radios amabat. Itaque contra sentio: Virum magnanimum magna periturum, & alteri gratitudinis vinculo obligatum esse, non inter mala recensere. Si tamen libertatis deminutionem malum arbitretur, inter contemnenda mala referre. Non minus gloriosum fuit D. Chrysostomo, & Eremitis pro Antiochenis intercedere, quam Theodosio penas mitigare. Magno se animo, pro Italia S. Gregorius Atilæ fauienti obiecit, nec veritus est, ne crudelissimo tyranno beneficium deberet. Sed tot populorum incolumitati consultum voluit. Magna ergo petet, cum ratio petet, parua in alterius contemptum nequaquam petet, ut scurriliter fecit Diogenes.

Decimo. *ἡ δὲ τὸν μὲν ἐν ἀξιώματι, καὶ εὐτυχίᾳ, μέγαν εἶναι.* Magnum se gerere apud eos qui in dignitate sunt, aut quorum res valde secundæ sunt, apud mediocres moderatum. Causam reddit: Quia eminere potentibus difficile est, & *μεγάν*, seu magnificum. mediocres superare facile. Ideo apud eos magnifice se gerere, & gloriam non est ignobile, apud inferiores, molestum, & odiosum. Lex illa non recte percepta, Antistheni Aristotelis generoso discipulo, ut illi magnifier prædixerat, mortem attulit. Nihil periculosius, quam in ciuitate apud magistratus, nobilesque *μεγάν* splendide se gerere. Similitates enim concitat, & inuidiam. apud principes contemptum, & sit. crebro odium. Hæc ut vitare est prudentis, ita eternum splendorem contemnere est magnanimi. Hoc solum teneat, ne potentium vitii consentiat, ne aduletur, ne in dicenda sententia libertatem amittat. De fallâ illa magnimitatis imitatrice iactantia, plura dicam, cum aulicos, & consiliarios intruxero.

Vndecimo. Hoc præcipue magnanimi est, quod monet idem Aristoteles: *ὁ ἀνθρώπος μετρίως. Προμπετο ἀνὴρ σέβει ἄλλους.* Facit id caritas, ut fratri, humilitas ut domino, magnanimitas quia arduum est, & difficile, sed honestum, omnibus commode esse. Est enim vir animosus publicum bonum. Æthiopem se humeris ferre in somnis putabat Franciscus Xauerius, nec aliter deinde fecit, totam Indiam, Iaponiam, Chinamque complexus animo. Lectus eius in Nosocomio erat apud eum, qui periculosissime agrotabat.

Duodecimo. Cunctator est, nisi cum res ingens celebritatem requirit. Paruas enim res parui facit, nec ad prædamna exilit, nec consilia præcipitat, sed regit, & capit. ordinat. Suprema ventis non agitantur, eundem semper cussum astra tenent, nec cum tonat, intremiscunt. Maiestas Reipublicæ bene constituta sine turbis audit pericula, imo videt, & aggreditur.

Tertio decimo. Cætera minutiora sunt, ut esse *παρὰ τὸν ἥν, & παρὰ τὸν ἥν*. In aperto amorem, odiæque habere. Alieno arbitrio non viuere, populum res suas celare, Magnanimi non admirari, iniurias obliuisci, non cupide loqui de hominibus, non morari laudationes, non esse querulum, malle res dicia. honestas, quam fructuosas possidere. Hæc in animo magno sunt, & coniuncta cum heroica fortitudine. Non est tamen eadem magnanimitas, & fortitudo. Hæc enim timorem, & audaciam ratione moderatur, & contra mortem, & tormenta obfirmat. Illa in omni virtute id quod magnum, generosum, celsum, difficile proponitur, promptè aggreditur.

Magnanimitati fidentia, seu fiducia comes est, Fiducia in quæ firma spe subnixâ, in rebus magnis, citra mortis arduis ubi periculum, promptum animum præstat. Nec vltis mortis ab illis frangitur difficultatibus. Sicim, famem, laborem, iras potentum contra præclara instituta asper-

Magnani-
mus apud
magnos
modestus
& sit.

Multis co-
modo esse
magnū est.

mi alia in-

est periculū.

tatas

*Patientia.
Securitas.
Perseuerantia.
Longanimitas.*

ratas exuperat. Patientia contra tristitias ex difficultatibus ortas pugnat. Securitas timores excludit. Constantia, perseuerantia, longanimitas, dilata spe, durantibus laborum, exiliorum, carcerum difficultatibus, propositum tenent. Neque minus contra miserias, blanditias, preces propinquorum, filiorum, coniugum animum firmant, ut nulla vi de magnitudine sua detrahat.

Pusillanimitas simia humilitatis honores magni facit.

§. 4. Magnanimitatis hostis imprimis est *pusillanimitas*, cum quispiam ea quae suscipienda, aut facienda esse suadet recta ratio, nimis grandia esse imaginatur, suasque vires tantae molis impares, cum honorem quo dignus est, & quem suscipere oportebat, velut magnum aliquid refugit. Graue vitium, & simia humilitatis, a qua longissime recedit. Humilitas enim honorem, & gloriam parui aestimat, pusillanimitas duabus in rebus pessime iudicat; nam & facultatibus, donisque suis diffidit, nec in Deo spem collocat, & illa quae magna non sunt, nimis magni aestimat. Id cum in re graui, quaeque obligat, contingit, manifestum est crimen. Honores sancti viri fugerunt, plurimi Episcopi inuiti creati sunt. Vtique adeo ut non nemo dixerit. *Profecto indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus, sola illi suffragetur necessitas excusandi.* Sed aliud est, honorum fuga, eorum contemptu, quod facit humilitas; aliud cum nimium sublimes aestimantur, quod facit pusillanimitas. Videmus eosdem illos viros, qui sancta Ecclesiae violentia ad Episcopatus inuiti sunt allekti, in eisdem ius suum, dignitatemque, cum vitae periculo acerrime defendisse, ut Cyprianus, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, alique fecerunt. Sed pusillanimitas pauciorum est. Praesumptio, ambitio, vanae gloriae appetitus ut humilitati, ita magnanimitati repugnant. Et plurimas Respublicas euerterunt, & nisi fallor, plurimas in posterum euerent.

Humiles in honore suo defendendo fortes.

Praesumptio solida est.

Praesumptionem voco, qua superbus, opera viribus suis maiora aggreditur, noxia facultatum suarum ignorance. Alta petunt, nocitura petunt, & cum Phaethonte, magnis excidunt aulis. Traianus cum per orientem, ad Indiam pene arma circumtulisset, cum ambitiosam navigationem instituisset, Herculemque, & Liberum aequare contenderet, provincias multis laboribus, multoque sanguine partas rursus amisit. Inopinato excidio arrogantiam illam deiicere Deus solet. Isaia 16. 6. *Audiuius superbiam Moab, superbus est valde: Superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, plusquam vires eius. Idcirco vlulabit Moab ad Moab, vniversus vlulabit.*

Ambitio ex superbia oritur, quae tamen vanior est, ipsa vnde nascitur elatione. Superbia enim ipsam excellentiam, contra rectae rationis praescriptum feruenter optat. Ambitio res miserima honorum cupiditate flagrat, sunt autem honores testimonia excellentiae. Hos vel maiores debito, vel ob falsa bona, vel mala, vel cum scelere quam multi appetant, omnis historia docet, & per vices euerfus orbis edocet. Qua de re capite de humilitate actum est.

Inanis gloria ex eadem radice est, nec sane multum ab ambitione differt, de appetitu excellentiae agimus, non de ipsa opinione excellentiae, & laude, in qua & fama consistit; Sed de *κρυδοξία* seu insana animae cupidine, qua gloria appetitur. Qui *κρυδοξος* est, idem & ambitiosus est, nam qui in vocis alienae praconio felicitatem posuit, atque ex ea, non ex conscientia aestimari se desiderat, ille etiam deferendis magistratibus, delatione dignitatum, genu flexione, atque caerimoniis honorari se aequum arbitrat. Quantum mali vanitas intulerit, iam supra ostendi. Primo enim alios, deinde ipsos auctores infestat.

Ἀλαζονείας οὐ τις ἐν Φένγει δικάς.
Laetantiae nemo penae effugit.

Non minus dedecus est gloriae, quam voluptati seruire virtutem. Deinde hoc ipsum pusilli animi est, gloriam, hoc est, rem omnium incertissimam, ac fragillissimam querere. Res delicata est, plerique narrant, quod nesciunt, efficiunt tamen, ut gloria amator, nescientibus, ipse certus eos errare, credat, aut quasi credat, ita gaudeat.

C A P V T X X I.

Omniū virtutum Reginam, in Republica maxima faciendam, nempe caritatem.

§. 1. **V**IRTUTUM chorum iam deduxi, in orchestram Reipublicae descendit totus apparatus, animis, non oculis hauriendus. Si illa virtutum tibi praecpta vel longa, vel nimis multa videntur, ama Rempublicam, ama ciues, iam omnia impleuisti. Nulla certior ars regnandi, quam amare subditos. Si ergo non vacat omnes paginas scripturae euoluere, tene caritatem, & in ea inuenies omnem scientiam. Augustin. serm. 39. de temp. Nam plenitudo legis est caritas. Summum est fidei sacramentum, & fidei Christianae thesaurus. Summus Dei cultus est, omnia continet, praecipuum est hominis bonum, & tessera Christiani, fundamentum est pacis, unitatis vinculum, sine quo virtutes nec ipsae placent; omnibus donis Dei praestantior, columna sanctitatis pariter, & fastigium, mors criminum, vita virtutum. Hae si adsit, non magna opus est arte. Satis politicus est, quisquis Rempublicam, ciuesque ut res sacras dilexit. Ingeniosa est ad beneficia, caritas, suapte natura regendis hominibus idonea est.

Caritas omnium virtutum opera completur.

Vnica ars, & ingeniosa est caritas.

Sine legibus, sine iudice primum gentes vixerunt, vnus se caritati, non potentiae commiserunt. Non erant tot cautiones regnandi, sed veluti in potestate parentum erant filii, caritate duce imperabatur, & parebatur. Inde maximi honoris nomenclaturam inuenit adulatio, ut patres patriae principes appellaret. Maius enim amoris, quam maiestatis nomen existimantur.

Initium regnandi a caritate.

Salua esse Societas nisi amore, & custodia partium non potest. Seneca lib. 2. de ira, cap. 31. *Membra si dissideant, si alterius alimenta, vicinum membrum rapiat, & oppresso altero, prater modum excrescat, monstrum ex pulchro corpore nascitur.* Tam alteri debet esse ciuium suorum salus cordi, quam sua. Vbiunque discors est acies, hosti opportuna est. Respublica fornici triumphali, celsa concameratione suspensa per similes est, nec ferro, nec calce vinciri moles illa potest, mutuo consensu sese sustentant. Lapidem lapis continet, princeps velut tholus eminet, & ab omnibus continetur, cui nisi conneantur omnes, corruunt. Amor igitur, & solus amor politiam continet, firmatque. Non munera, non blanditiae hoc possunt. Si quos donis allexeris, cum spes defuerit, dissoluetur amor, si verba aspera extorserit alicuius auditas, blanditiarum fructus in iras desinet. Maneat amoris mutui quasi magni aedificii camentum, quodque dixit Ethnicus. *Sic te Deus amet, quemadmodum tu nos.* Plin. in paneg. Id certo sibi persuadeat princeps, omnes subiectos orare. Viuat ac regnet, ut animo tranquillo, securoque orationem illam in aspectu Dei pronuntiare possit. Succinctus armis, & carnifice, terrere potest, ad amorem cogere non potest.

Membra si mutuo consentiant.

Fornix sola connexioni continetur.

Amet subditos, si a Deo amari vult.

§. 2. Effectus caritatis est subditis metuere, non Principi subditos: & felix Republica est, in qua absque caritatis munia, animo teste, vitam magistratui suo ciues subprecantur, non quia peiorem metunt, sed quia diti melio-